

Jóannes Rasmussen

varð foddur 29.2.1912 og andaðist 5.1.1992. Hann var sonur Rasmus Rasmussen, Rasmus á Háskúlanum og Onnu Sofiu f. av Skavði. Áðrenn Jóannes fór undir lærdan lestur í Keypmannahavn, hevði hann skrivstovustarv og var eisini á Askov háskúla. Í 1950 gjørdist hann magistari, mag. scient., í jarðfrøði við hjágreinunum djóra- og plantufrøði. Hann fekk beinanvegin starv á Danmarks Geologiske Undersøgelse (DGU) í Danmark. Longu árið eftir, í 1951, slutti hann til Føroya, framvegis settur við DGU. Í 1954 varð hann tilnevndur afdelingsgeolog og í 1971 statsgeolog. Í 1955 stovnaði hann Føroya Náttúrugripasavn. Jarðfrøðin og serstakliga Føroya jarðfrøði komu at vera hansara meginstarv. Saman við Arne Noe-Nygaard professara greiddi hann úr hondum í 1969 tað jarðfrøðiliga kortið av Føroyum og eina bók við frágreiðingum: GEOLOGISK KORT OVER FÆRØERNE og BESKRIVELSE TIL GEOLOGISK KORT OVER FÆRØERNE. Í 1979 verður Jóannes tilnevndur heidursdoktari, dr.sc.h.c., við Keypmannahavnar Universitet. Hann skrivaði hópin av greinum bæði í Fróðskaparritum og í altjóða tíðarritum. Í 1981 skrivaði hann frálíku bókina ØLDIR og UPPHAV, ætlað til skúlabrúks, har hann greiðir frá jørðini sum heild, frá Føroya jarðfrøði og vísir á jarðfrøðiliga áhugaverd støð kring landið. Fyri hesa bók fekk hann bókmentavirðisløn M.A. Jacobsens. Millum hansara seinastu avrik var lutur Jóannesar í sjónvarpsrøðini EIN SØGA UM UPPHAV FØROYA, sum varð send í Sjónvarpi Føroya á vári 1992.

Hanus Debes Joensen

er foddur á Tvøroyri 27.11.1913. Hann er sonur lærarahjónini Thorvald Joensen og Marionnu f. Jacobsen. Hanus tók læknaprógv við Keypmannahavnar Universitet 1939 og embætislæknaprógv í 1941. Hann var í Danmark undir tjysku hersetingini 1940-45 og starvaðist á ymiskum sjúkrahúsum í Keypmannahavn. Í 1946 kom hann aftur til Føroya, fyrst sum lækni á Tvøroyri eitt stutt skifti og 1946-49 í Vestmanna. Í 1949 gjørdist hann landslækni, og í hesum starvi sat hann, til hann legði frá sær fyri aldur í 1979. Í 1954 gjørdist hann dr. med. við Keypmannahavnar Universitet við ritgerðini STUDIER OVER BRYSTERNÆRINGENS UDBREDELSE og BETYDNING BELYST PÅ ET MATERIALE AF 4948 SPÆDBØRN FØDT I ÆGTESKAB I HOLBÆK AMT I ÅRENE 1939-42. Umframt hetta rúgvismikla verk hevur Hanus skrivað fleiri stórar bókur og ein hóp av greinum. Í 1987 kom bókina RÚSEITUR, og í 1989 kom stórverkið LÆKNABÓK Á SJÓGVI OG Á LANDI, sum stendur sum ein varði í føroyskum yrkisbókmentum. Hanus hevur eisini lagt væl eftir seg á øðrum økjum enn læknávisindinum. Í 1969 greiddi hann lærubókina ALISFRØÐI úr hondum, og fyri hana fekk hann bókmentavirðisløn M.A. Jacobsens. Hann hevur tjiðt kinversker yrkingar og givið tær út í bókini EYSTANDUNI.

Teir lögdu lunnar undir føroyskt vísindaverk

Fyri fjøruti árum síðani settu teir báðir, Jóannes Rasmussen jarðfrøðingur og Hanus Debes Joensen landslækni, sær fyri at stimbra vísindaligt virkseml í Føroyum. Tá Fróðskaparfelagið varð stovnað í 1952 og Fróðskaparsetrið sett á stovn í 1965, vóru teir undangongumenn. Við felags hugsjónum og fyrimyndarligum samstarvi náddu teir stór mál.

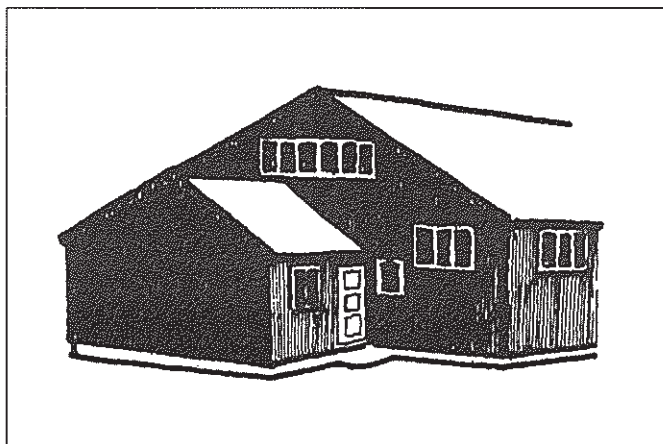
Føroya Fróðskaparfelag og Fróðskaparrit

Eitt óveðurskvöld fyrst í desember í 1952 settust teir báðir, Jóannes Rasmussen jarðfrøðingur og Hanus Debes Joensen landslækni, at skriva uppskot til lógir Føroya Fróðskaparfelags.

Frammanundan høvdu teir savnað saman greinir til fyrsta Fróðskaparrit, sum varð greitt til prentingar, áðrenn stovnandi aðalfundin í felagnum tann 17. desember. Umframt Jóannes og Hanus vóru hesir á aðalfundinum: Rasmus Rasmussen, R. K. Rasmussen, Axel Poulsen, Karsten Hoydal, Hans Jacob Jacobsen og Sverri Dahl.

Fyrstu kámu hugsjónirnar um eitt vísindaligt umhvørvi í Føroyum komu fram millum útisetar í Keypmannahavn í krígsárunum 1940-45. Í eini samrøðu hava teir báðir greitt frá, at tá teir og aðrir við teimum, sum vóru burturstaddir undir krígnum, komu saman, varð ofta tosað um korini hjá teimum, sum fingust við vísindaligt arbeiði í Føroyum, og ríkið var tá altíð framundir, at eitt samstarv átti at verið fingið í lag millum hesi fólk.

Hetta við samstarvinum kom at vera fyrsta av trimum miðum felagsins: "At taka upp samstarv við tey fólk her á landi, sum hava áhuga fyri vísindaligum starvi".

Bátahøllin og Hans Andriasarstova

Í sambandi við 100-ára dagin fyri endurreising Føroya Løgtings í 1952 varð skipað fyri landsfrámsýning í Havn. Framsýningin var í nýuppsettum húsum, ið vórðu keypt úr Noregi árið fyri. Hjúnini Petra og Hans Andrias Djurhuus, ið leingi høvdu sýnt vísindum og granskingararbeiði stóran ans, lótu pening til hesi hús, vanliga kallað Bátahøllin á Debesartrøð. Til minnis um Hans Andrias (sum andaðist í 1951) lat Petra gera eina minnisstovu í Bátahøllini, har bókur, innbúgv og annað, sum Hans Andrias hevði átt, varð sett.

Tað var í hesi stovu – Hans Andriasarstovu – at Føroya Fróðskaparfelag og virkseml tess frá byrjanini varð lovað innivist. Og tað at hava eitt fast tilhaldsstað, har fólk kundu hittast og

arbeiða, fekk alstóran týðning fyri virki felagsins í komandi árum. Seinni varð eisini loftið í Bátahøllini innrættað til arbeiðsrúm. Burtur úr hesum vaks nógv virkseml, eitt nú Málstovnur Føroya Fróðskaparfelags í 1958. Við honum byrjaði tann orðasavning og tað málgranskingararbeiði, sum í dag fer fram á Føroyamálsdeildini.

Fyrst í sekstíárunum skipaði felagið fyri læraraársskeiðum í náttúrusøgu og føroyskum. Hanus Debes Joensen var formaður í felagnum til 1974 og Jóannes Rasmussen næstformaður. 1974-77 var Jóannes formaður og Hanus næstformaður. Felagsnevndin var eisini ritsjón í Fróðskaparritum, sum komu út á hvørjum ári. Í 1977 lögdu báðir frá sær í felagnum, og aðrar kreftir komu framat.

Mýkja føroyskt sum vísindamál

Annað miðið felagsins var "Á føroyskum máli at geva út Fróðskaparrit..." Hetta lá frammarlaga í huganum hjá teimum, sum stovnaðu felagið, og teir báðir Jóannes og Hanus hava við verkum sínum sýnt, at tað ber til at nýta føroyskt sum vísindamál.

Umframt yrkisgreinir og yrkisbókur á føroyskum hava teir eisini lagt eftir seg drúgvur og virðismiklar orðalistar innan náttúrufrøði, alisfrøði og læknavísindi.

Fróðskaparsetur Føroya

Triðja miðið hjá felagnum var "...at royna at leggja støði undir ein komandi lærdómsstovni í Føroyum". Í 1965 var hesin setningur rokkin, tá Fróðskaparsetrið varð sett á stovn. Og aftur her gingu teir undan – "mús" og landslæknin, sum teir vanliga vórðu nevndir. Teir sótu í Setursráðnum tey fyrstu árin til teir lögdu frá sær í 1977.

Setrið sigldi í nógv ár við lágum seglum, men so við og við er virkseml vaksið javnt og samt, og nú eru gransking og undirvísing á setrinum skipað í tríggar megindeildir: Føroyamálsdeild, Søgu- og samfelagsvísindadeild og Náttúruvísindadeild.